

Valtuustoaloite "Lapsiperheiden kotipalvelun oltava jatkossakin maksutonta Oma Hämeessä"

Aluevaltuusto 17.06.2025 § 65
734/00.01.03.00/2025

Selostus

Valtuuston kokouksessa 17.6.2025 on jätetty valtuustoaloite:
Lapsiperheiden kotipalvelun oltava jatkossakin maksutonta Oma Hämeessä.

Aloitteen on jättänyt vasemmistoliiton valtuustoryhmä ja sen ovat allekirjoittaneet Satu Viksten, Minna Belik, Tarja Kirkkola-Helenius, Juhani Lehto, Erja Hirviniemi, Aapo Reima, Marko Mustiala, Silja Nurmi, Miia Heinonen, Kylli Kylliäinen, Prabhakaran Ranjith Kumar, Mirka Soinikoski, Heini Ristavaara, Johanna Häggman, Merja Taponen, Eija Saksala, Harri Aaltonen, Elise Oikari, Piia Aitto-oja, Vuokko Syväntö, Karri Vanttaja, Maija Kranni ja Emma Kolu.

Aluevaltuusto on 17.12.2024 §106 päättänyt lapsiperheiden tilapäisen ja säännöllisen kotipalvelun asiakasmaksut seuraavasti:

1.lapsiperheiden tilapäisestä kotipalvelusta peritään asiakasmaksuna 50 % aluevaltuuston vuosittain vahvistamasta tilapäisen kotihoidon käyntihinnasta /tunti. Maksimimaksu on neljä (4) tuntia / vuorokausi.

2.tilapäisen lapsiperheiden kotipalvelun maksua ei jatkossakaan peritä sosiaalihuoltolain lapsiperheiden sosiaalityön eikä lastensuojelulain avohuollon tukitoimena toteutettavasta kotipalvelusta tai, jos perheen bruttotulot alittavat perhekoon mukaisen maksuttomuuden ylärajan.

3.lapsiperheiden säännöllisen kotipalvelun asiakasmaksu määräytyy asiakasmaksulain 10 e §:n mukaan maksukyvyn, perhekoon ja palvelutuntien perusteella.

Maksuja aletaan periä, kun se on järjestelmäteknisesti mahdollista.

Lapsiperheiden kotipalvelu on sosiaalihuoltolain (790/2022) mukainen varhaisen tuen palvelu, jonka tarkoituksena on tukea vanhemmuutta, edistää perheen arjessa selviytymistä ja voimavarojen vahvistumista. Kotipalvelu on siis sosiaalipalvelu ja sitä myönnetään päätöksellä perheen tarpeita vastaavasti. Kotipalvelua ei ole siis mahdollista saada ilman selkeää tuen tarvetta esimerkiksi lastenhoitoavuksi. Lapsiperheiden kotipalvelu on palvelu joka oikea-aikaisena säästää niin hyvinvointialueen kuin koko yhteiskunnan varoja ja vähentää inhimillistä kärsimystä ja kodin ulkopuolisia sijoituksia. 1990-luvun laman ja sosiaalihuoltolain uudistuksen myötä (2015) on havaittu, että varhaisemman tuen palveluista tinkiminen lisää raskaampien ja kalliimpien palveluiden käyttöä sekä päinvastoin.

10.5.25 julkaistiin Valtioneuvoston tutkimus (<https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/handle/10024/165618>), jossa selvitettiin lasten ja perheiden sosiaalipalveluiden varhaisen tuen tilannekuvaa ja kehittämistarpeita. Tutkimuksessa todettiin, että palvelut ovat liian sosiaalityöntekijäpainotteisia, perheitä ei pystytty tukemaan riittävän varhaisessa vaiheessa ja, että kotiin annettavat palvelut ovat hyödyllisiä ja niitä tulisi lisätä. Tutkimuksessa korostettiin myös, että monialaista yhteistyötä pitäisi tehdä enemmän.

Valtionneuvoston tutkimuksessa mainitaan erikseen lapsiperheiden kotipalvelun asiakasmaksusta seuraavaa ”Maksullisuuden myötä vanhempien taloudellisten ja henkisten resurssien puute on osaltaan hankaloittanut kotiin vietävien palveluiden saatavuutta” (Pitkänen ym. 2025, 139-140). Perheet ja työntekijät ovat tuoneet esille huolensa siitä, että kotipalvelun tuleva maksullisuus on jo vaikuttanut Oma Hämeen alueella palvelunkäyttöön ja osa perheistä ei ota jatkossa kotipalvelua vastaan sen maksullisuuden vuoksi, vaikka tarvitsisivat sitä. Kotipalvelun maksullisuus vaikuttaa paitsi palvelun saatavuuteen niin myös siihen, että perheitä ohjautuu suoraan raskaampiin ilmaisiin palveluihin kuten perhetyöhön, vaikka perheen tueksi riittäisi kotipalvelu. Oma Hämeessä kotipalvelun työntekijöillä kuluu kertomansa mukaan jo nyt merkittävästi työaikaa siihen, että he neuvovat maksullisuuteen liittyen ja vastaavat tätä koskeviin kysymyksiin. Oma Hämeessä yhtenä säästötavoitteena on suoran asiakastyön lisääminen, joten asiakasmaksu päätös on ristiriidassa myös tämän tavoitteen kanssa. Asiakasmaksun tarkkaa määrää ei voi myöskään tietää, joten maksu voi olla suurempi kuin asiakas osaa odottaa. Valmiiksi haasteellisessa elämäntilanteessa olevia perheitä kuormittaa tulotietojen toimittaminen, jotka on itsenäisesti toimitettava, vaikka maksua ei perittäisi. Kotipalvelun käyntimäärien muutos vaikuttaa aina asiakasmaksuihin ja näin ollen sosiaalityötä ei voida tehdä perheen tarpeista käsin ja muuttaa käyntimääriä joustavasti. Maksullisuus käytännössä poistaa myös mahdollisuuden tarjota lisäkäyntejä. Lapsiperheiden kotipalvelun maksullisuus vaikeuttaa myös monialaisen yhteistyön tekemistä, koska yhteiset käynnit maksuttomien palveluiden kanssa eivät ole samalla tavalla mahdollisia.

Iso osa hyvinvointialueista on päätenyt keräämään asiakasmaksuja, mutta tietoja taloudellisiin vaikutuksiin tästä ei vielä ole. Sen sijaan Helsinki on aiemmin kerännyt asiakasmaksuja ja nyt vuoden alussa Helsinki päätti luopua lapsiperheiden kotipalvelun asiakasmaksuista, koska Helsingissä asiakasmaksu ohjasi palveluntarvetta enemmän palvelun käyttöä. Helsingin päätöksessä todettiin myös, että asiakasmaksuprosessi on kuormittava palvelulle ja siihen meni merkittävä määrä palvelun voimavaroja. Helsingissä 40% palvelua käyttävistä maksoi asiakasmaksuja. Kerätyt asiakasmaksut olivat 61 000€, kun taas asiakasmaksujen keräämisestä aiheutuvat kulut olivat 120 000€. Asiakasmaksujen keräämisestä aiheutuvat rahalliset kustannukset olivat siis liki tuplaten siitä saatuja tuloja suuremmat.

Oma Hämeessä kotipalvelun asiakasmaksuja on perusteltu siitä saatavilla säästöillä. Viranhaltijoilla ei ole kuitenkaan ollut esittää minkäänlaisia laskelmia säästöpotentiaalista tai siitä minkä verran kuluja aiheutuu asiakasmaksujen keräämisestä. Asiakasmaksuista aiheutuvat kulut voivat siis olla Helsingin tavoin suurempia, kuin siitä saatavat tulot. Viranhaltijoilla ei ole ollut esittää myöskään tietoa siitä missä suhteessa myönnetyt kotipalvelun päätökset ovat säännöllistä tai tilapäistä. Työntekijöiltä saadun tiedon mukaan kotipalvelun käynnit ovat pääosin säännöllistä kotipalvelua eli jatkossa maksullisia kaikille. Viranhaltijoita saadun tiedon mukaan lapsiperheiden kotipalvelun vuosittainen kulu laskettuna kuluvan vuoden viiden kuukauden toteutumasta on noin 890 000€, eli noin 0,1% koko Oma Hämeen vuosibudjetista. Verraten sama summa kuluu, jos kotipalvelun maksullisuuden myötä perheet jäävät vaille riittävän varhaista tukea ja yksi lapsi päättyy kolmeksi vuodeksi vaativan erityisen tason laitoshoidon.

Lapsiperheiden kotipalvelun maksuttomuus turvaa palvelun saavutettavuutta ja ratkaisee asiakasmaksulakiin liittyviä haasteita, jotka estävät palvelun järjestämisen tehokkaasti ja tarkoituksenmukaisesti. Oma

Hämeen visio ja missio on ”askeleen edellä elämäsi polulla”. Lapsiperheiden kotipalvelun maksullisuus ei ole tämän mukainen päätös. Asiakasmaksujen kerääminen ei voi perustua ajatukselle, että peritään maksuja, kun se on mahdollista. Olemassa olevan tutkimuksen ja Helsingin käytännön kokemuksen perusteella on siis todettavissa, että varhaisemman tuen palveluiden maksullisuus ja väheneminen lisää raskaampien ja myös kalliimpien palveluiden käyttöä. Inhimillisesti ja taloudellisesti ei ole järkevää ottaa tällä tietoa riskiä sen suhteen, että asiakasmaksupäätöksellä kasvatetaan kodin ulkopuolelle sijoitettujen lasten määrää.

Vasemmistoliiton valtuustoryhmä ja me allekirjoittaneet ehdotamme, että aluehallitus valmistelee kiireisesti aluevaltuustolle päätöksen, jolla palvelun oikeaa kohdentamista vääristävä ja hyvinvointialueelle enemmän menoja, kuin lisätuloja aiheuttava lapsiperheiden kotipalvelun maksullisuutta koskeva päätös perutaan.

Hämeenlinna 17.6.2025”

**Puheenjohtajan
päättösesitys**

Aluevaltuusto päättää merkitä tiedoksi kokouksessa jätetyn valtuustoaloitteen ja lähettää sen aluehallitukselle valmisteltavaksi.

Päätös

Aluevaltuusto hyväksyi päättösesityksen.

Täytäntöönpano

Päättösesitys / aluehallitus

Muutoksenhaku

Ei muutoksenhakuoikeutta